कस्तुरबा इंग्लिश स्कुलचे वार्षिक स्नेहसंमेलन संपन्न

अमरावती दि. १२ : स्थानिक श्यामनगर स्थित श्री. शिवाजी शिक्षण संस्थाव्दारा संचालित कस्तुरबा इंग्लिश स्कुलचा वार्षिक स्नेहसंमेलन सोहळा उत्साहात साजरा करण्यात आला. या कार्यक्रमासाठी भैय्यासाहेब पुसदेकर पाटील, उपाध्यक्ष श्री शिवाजी शिक्षण संस्था, अमरावती व शाळा समिती अध्यक्ष यांनी कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थान भूषविले. श्री शिवाजी शिक्षण संस्थेचे कोषाध्यक्ष दिलीप बाबूजी इंगोले यांनी कार्यक्रमाचे उद्घाटन केले. प्रमुख पाहुणे प्रकाश मेश्राम, शिक्षणाधिकारी म. न. पा. अमरावती यांनी आपली विशेष उपस्थिती दर्शवून विद्यार्थ्यांना प्रोत्साहीत केले. प्रमुख अतिथी म्हणून केशवराव मेटकर, उपाध्यक्ष श्री शिवाजी शिक्षण संस्था, सुभाष बनसोड सदस्य, श्री शिवाजी शिक्षण संस्था व शाळा समिती सदस्य यांनी या प्रसंगी विद्यार्थ्यांचे मनभरून कौतुक केले. संस्थेचे विशेष कार्यकारी अधिकारी बी. के. देशमुख व संस्थेचे शाळा निरीक्षक श्री. मधुकरराव रोडे व श्री संजीवकुमार खाडे उपस्थित राहून विद्यार्थींना प्रेरीत केले. तसेच श्री शिवाजी शिक्षण संस्थेचे आजीवन सभासद व कस्तुरबा कन्या शाळेच्या मुख्याध्यापिका सदस्य शाळा समिती अर्चना लुंगे व इतर मान्यवरांनी आपली उपस्थिती दर्शवून कार्यक्रमाची शोभा वाढविली. विद्यार्थ्यांनी स्वागत नृत्य, डॉ. पंजाबराव देशमुख यांच्या अलौकीक कार्याची नाटीकेतून सर्वांना मोहित केले. तसेच रामायण, शिवतांडव, जयजवान जय किसान, चंद्रयान, पुलवामा हल्ला, वीर तानाजी, झाँसी की रानी, देवीचा गोंधळ, कातारा या कार्यक्रमाचे मुख्य आकर्षण ठरले. मान्यवरांच्या हस्ते विद्यार्थ्यांना पारितोषिके देऊन प्रोत्साहीत करण्यात आले. कार्यक्रम यशस्वी पार पाडण्यासाठी कस्तुरबा इंग्लिश स्कुलच्या मुख्याध्यापिका श्रीमती साधना चंदेल यांचे अमुल्य मार्गदर्शन लाभले. तसेच शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचाऱ्यांचे कार्यक्रम यशस्वीरित्या पार पाडण्यासाठी सहकार्य लाभले.

श्री संत जैराम हॉस्पिटलचा स्तुत्य उपक्रम

अमरावती दि. १२: स्वास्तिक नगर स्थित श्री संत गजानन महाराज प्रतिष्ठान अंतर्गत दि. २५ फेब्रुवारी ते ३ मार्च या कालावधीत विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले होते. 'श्री संत गजानन महाराज प्रतिष्ठान' व 'श्री संत जैराम हॉस्पिटल' स्वस्तिक नगर यांचे संयुक्त विद्यमाने १ मार्च रोजी सकाळी ११ ते ५ या कालावधीत महिलांसाठी मोफत रोगनिदान व उपचार शिबीराचे आयोजन करण्यात आले. यात ऐंशी महिलांची आरोग्य तपासणी, 'श्री संत जैराम हॉस्पिटलच्या स्त्री रोग तज्ञ डॉ. वासंती कडू यांचेमार्फत करण्यात आली. नार्वेशिया लाईफ कंपनी लिमिटेड तर्फे महिलांची हिमोग्लोबीन तपासणी करण्यात आली.

मोफत औषधी वाटप 'मुतलाई मेडिकल' अंतर्गत जगत फार्मा, मिडले फार्मा, झायडस फार्मा ओडीसन बायोटेक, बेनोसिया हेल्पकेयर यांच्या संयुक्त विद्यमाने करण्यात आली.

श्री संत जेराम हॉस्पिटल तर्फे सर्व उपस्थितांना बुंदीचे लाडू व फ्रुटीचे वाटप करण्यात आले. यावेळी रूग्णालयाचे सर्व कर्मचारी उपस्थित होते.

नांदगाव पंचायत समितीच्या शिरपेचात मानाचा तुरा

नांदगाव खंडेश्वर दि १२: अमृत महाअवास अभियान ०.४ मध्ये नांदगाव खंडेश्वर पंचायत समितीने जिल्ह्यातून प्रथम क्रमांक फटकाविला आहे.

महाआवास अभियान ४.० मध्ये सन २०२२- २३ मध्ये अमरावती जिल्ह्यामधून १४ तालुक्यांचा सहभाग होता. यात २०२२ या आर्थिक वर्षात प्रधानमंत्री आवास योजना, ग्रामीण रमाई आवास योजना तसेच तसेच ग्रामीण व इतर राज्य पुरस्कृत योजनेमध्ये विविध उपक्रम राबविण्यात आले होते.

यामध्ये प्रामुख्याने घरकुल बांधकामा करता मालकीची जागा नसलेल्या भूमिहीन लाभार्थ्यांना जागा उपलब्ध करून देणे यासाठी सुमारे १८६० लाभार्थी नांदगाव खंडेश्वर तालुक्यात होते. या सर्वच लाभार्थ्यांना घरकुल बांधकामाकरता ५०० चौरस फुटाच्या मर्यादित मोफत जागा उपलब्ध करून देण्यात आली असून त्यांना घरकुल मंजूर करण्यात आले.

तसेच घरकुल पूर्ण करण्याची टक्केवारी ८५ टक्के आहे. पात्र लाभार्थ्यांचा प्रस्ताव ग्रामपंचायतीकडून तयार करून घेऊन मंजूर करणे, प्रथम हप्ता वितरित करणे व विहित कालावधीत घरकुल पूर्ण करणे यामध्ये नांदगाव खंडेश्वर पंचायत समितीने उत्कृष्ट कामगिरी केल्यामुळे ९ मार्च रोजी सायन्स कोर मैदान अमरावती येथे उच्च व तंत्रशिक्षण, वस्त्रोद्योग आणि संसदीय कार्य मंत्री चंद्रकांत पाटील यांच्या हस्ते हा पुरस्कार देण्यात आला.

यावेळी खासदार अनिल बोंडे,आमदार प्रवीण पोटे पाटील, आमदार रवी राणा, विभागीय आयुक्त श्रीमती निधी पांडेय, मुख्य कार्यकारी अधिकारी संजिता मोहपात्रा उपस्थित होते.

ही योजना यशस्वीरित्या राबविण्यासाठी तत्कालीन गटविकास अधिकारी प्रकाश नाटकर, सहाय्यक गटविकास अधिकारी संजय झंझाड यांनी महत्वपूर्ण योगदान दिले.

यावेळी पंचायत समितीचे प्रभारी गटविकास अधिकारी संजय झंझाड, कनिष्ठ अभियंता प्रतीक दांडगे, विस्तार अधिकारी विठ्ठलराव जाधव, सुनील खेडेकर, स्थापत्य अभियांत्रिकी सहाय्यक विजय आळणे, निलेश खडसे, डाटा एन्ट्री ऑपरेटर मनीष मदनकर, ग्रामीण गृहनिर्माण अभियंता हितेश लांडे, खुशाल कापसे, विकी रत्नपारखी, अक्षता जळीत, वैष्णवी देशमुख हे उपस्थित होते.

घरकुल बांधकामा करता स्वतःची जागा नसलेल्या लाभार्थ्यांना मोठ्या प्रमाणात जागा उपलब्ध करून देऊन हक्काचे घरकुल उपलब्ध करून दिल्याची बाब उल्लेखनीय ठरली.

प्रा.राम मेघे इन्स्टिट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी अँड रिसर्चचे विद्यार्थी अंशु राज आणि साक्षी काळे यांना एजिस ग्रॅहम बेल पुरस्कार

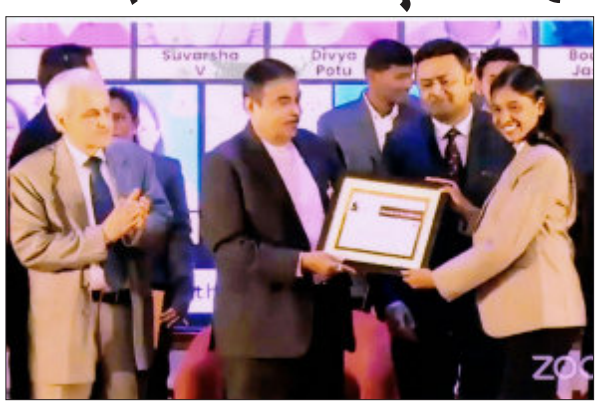

अमरावती दि. १२: २१ फेब्रुवारी २०२४ रोजी नवी दिल्ली येथील एनडीएमसी कन्व्हेन्शन सेंटर येथे भारत सरकारच्या इलेक्ट्रॉनिक्स आणि माहिती तंत्रज्ञान मंत्रालयाने समर्थित एजिस ग्रॅहम बेल पुरस्कार सोहळ्याच्या १४ व्या आवृत्तीत रस्ते वाहतूक मंत्री नितीन गडकरी यांच्या शुभ हस्ते अंशु राज आणि साक्षी काळे या विद्यार्थ्यांना पुरस्कार प्रदान करण्यात आला.

एजिस ग्रॅहम बेल पुरस्कार कृत्रिम बुद्धिमत्ता, डेटा सायन्स आणि सायबर सुरक्षा क्षेत्रातील तरुण प्रतिभांना ओळखण्यासाठी आणि त्यांचा सन्मान करण्यासाठी दिला जातो. या सन्मानाचाच एक भाग म्हणून, अंशु राज आणि साक्षी काळे यांना एजिस स्कूल ऑफ डेटा सायन्समध्ये पोस्ट ग्रॅज्युएट प्रोग्राम (०६७) करण्यासाठी उल्लेखनीय ५०% शिष्यवृत्ती प्रदान करण्यात आली आहे.

भारत सरकारच्या इलेक्ट्रॉनिक्स आणि माहिती तंत्रज्ञान मंत्रालयाने या कार्यक्रमाल पाठिंबा दिला आहे, जो या अत्याधुनिक क्षेत्रांमधील प्रतिभा आणि कौशल्य वाढवण्याच्या सरकारच्या वचनबद्धतेला प्रतिबिंबित करतो.

अंशुराज आणि साक्षी काळे यांना देण्यात आलेला सन्मान हा कृत्रिम बुद्धिमत्ता, डेटा सायन्स आणि सायबर सिक्युरिटीच्या सतत विकसित होणाऱ्या लँडस्केपमध्ये नेतृत्व करण्याच्या त्यांच्या विलक्षण क्षमतेवर प्रकाश टाकते.

त्यांचे यश केवळ त्यांचे वैयक्तिक समर्पण आणि कठोर परिश्रमच दर्शवत नाही तर तंत्रज्ञान क्षेत्रातील उच्च-स्तरीय प्रतिभांना प्रशिक्षित आणि प्रेरित करण्यासाठी प्रो राम मेघे इन्स्टिट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी अँड रिसर्च, बडनेरा ची वचनबद्धता देखील प्रतिबिंबित करते.

या सन्मानाचे श्रेय विद्यार्थ्यांनी त्यांचे पालक, विदर्भ युथ वेलफेअर सोसायटीची व्यवस्थापन समिती व महाविद्यालयातिल सर्व शिक्षकांना दिले आहे.

संस्थेचे अध्यक्ष डॉ.नितीन धांडे, उपाध्यक्ष एड. उदय देशमुख, कोषाध्यक्ष प्रा. डॉ.हेमंत देशमुख, सचिव युवराजसिंह चौधरी, कार्यकारिणी सदस्य शंकरराव काळे, नितीन हिवसे, सौ. रागिणी देशमुख, डॉ. वैशाली धांडे, डॉ. पूनम चौधरी, प्राचार्य डॉगजेंद्र बामनोटे व सर्व विभाग प्रमुखांनी महाविद्यालयाचे अंशु राज व साक्षी काळे यांचे अभिनंदन केले आहे.

अरुणोदय इंग्लिश स्कूलमध्ये स्वयंनिर्मित कलाकृती व विज्ञान प्रदर्शन

अमरावती दि.१२: स्थानिक वि.म.वि.परिसरातील अरुणोदय शिक्षण संस्थेंतर्गत अरुणोदय इंग्लिश स्कूलच्या विद्यार्थ्यांनी साकारलेली स्वयंनिर्मित कला-कृती व विज्ञान प्रदर्शनाचे उद्घाटन अरुणोदय शिक्षण संस्थेचे अध्यक्ष डॉ. वसंत लुंगे यांच्या शुभहस्ते पार पडले. कार्यक्रमाला संस्थेच्या सचिव डॉ. भारती लुंगे तसेच अरुणोदय ज्युनिअर कॉलेजच्या प्राचार्या सौ. विशाखा नाफडे, उप-प्राचार्या सीमा कुथे, अरुणोदय इंग्लिश स्कूलच्या मुख्याध्यापिका रेखा राऊत, उप-मुख्याध्यापिका निता काळमेघ, उपस्थित होत्या. अरुणोदय इंग्लिश स्कूल विद्यार्थ्याच्या शैक्षणिक विकासासोबतच त्यांच्यातील सुप्त कलागुणांना प्राधान्य देण्याचा व त्यांच्या सर्वांगीण विकासाचा सदैव प्रयत्न करीत असते.

भारतातील समृध्द ऐतिहासिक वारसाची / परंपरेची जाणीव युवा पिढीला करुन देण्यासाठी विद्यार्थ्यांनी विविध ऐतिहासिक स्मारकांच्या प्रतिकृती तयार केल्या होत्या. यामध्ये अयोध्येचे राम मंदिर, ताजमहल, इंडिया गेट,गेट वे ऑफ इंडिया, कुतुबमिनार, चारमिनार, शिवकालीन राजगड, शिवनेरी , तोरणा, कोंढाणा, हिरकणी बुरुज तसेच दिल्लीचा प्रसिद्ध लाल किल्ला यांचा समावेश होता. विद्यार्थ्यांनी सौर ऊर्जेवर आधारीत असलेल्या विविध संयंत्र व पवन चक्कीचे फायदे, यावर आधारीत प्रकल्प केले. पारंपारिक शेतीपद्धती ऐवजी ठिंबक-सिंचन प्रणालीचा अवलंब तसेच पाणी अडवा पाणी जिरवा यांसारख्या मोहीमेचे महत्व पटवून देण्यात आले. प्रदर्शनाला पालकांनी भरभरुन प्रतिसाद दिला. आपल्या पाल्यांची मुक्तकंठाने स्तुती सुद्धा केली. कार्यक्रमाच्या यशस्वीतेसाठी उषा नाईक, हर्षा दाऊतपुरे, शिल्पा पाजणकर, शालिनी वानखडे, माधुरी ढबाले, ज्योत्स्ना इंगोले, आरती मटाले, कांचन ढेंगे, सुषमा झाडे, भावना गावंडे, प्रिती रोकडे, मंगला देशमुख, राधा तायडे, मनिषा मोहोड, सुरभी सावरकर, वैष्णवी ठाकरे, शिल्पा शेरेकर, किर्ती देशमुख, रोहिणी कोल्हे, प्रतिक्षा खाडे, जयश्री बाकडे, शिवानी इंगोले, अरूणा देवघरे, पंकज जांभळे, प्रकाश लुंगे, किशोर गुल्हाने, रविकांत जारे, मनिष वैराळे, प्रफुल्ल धरपाल, विशाल पिहुलकर यांनी परिश्रम घेतले.

जागतिक महिला दिना निमित्त आरोग्य तपासणी शिबिर संपन्न

अमरावती दि.१२: संजीवन सोशल डेव्हलपमेंट सोसायटी, अमरावती. महा. र. नं एफ १५७२३. व महाराष्ट्र होमीओ डॉक्टर्स असोसिएडन अमरावती. (लेडी विंग) यांच्या संयुक्त विद्यमाने. आंतरराष्ट्रीय महिला दिना निमित्त मोफत आरोग्य शिबीर.

आजच्या धावपळीच्या व महागाईच्या काळात महिलांचे आरोग्य चांगले ठेवणे कठीण झाले आहे. रोज नवनवीन आजार बळावत आहे. त्याचेच भान ठेऊन आंतरराष्ट्रीय महिला दिना निमित्त सामाजिक कार्यात नेहमी अग्रेसर असलेली जिल्ह्यातील संजीवन सोसायटी जी गोर गरीब व गरजू लोकांसाठी नेहमी धावून येणारी संस्था. त्यांच्या व महाराष्ट्र होमिओ डॉक्टर्स असोसिएशन (लेडी विंग) यांच्या संयुक्त संयोजनाने भव्य स्त्री रोग निदान शिबिराचे मार्गदर्शनाचे आयोजन केले होते. ह्या शिबिराचा ७० च्या वर महिलांनी लाभ घेतला. विविध आजारांची माहिती व लक्षणे सांगण्यात आली.

ह्या शिबिरात महिलांसाठी भोजनाची व्यवस्था करण्यात आली होती. ह्या मोफत आरोग्य शिबिरासाठी लाभलेले एक्स्पर्ट लेडी डॉक्टर्स डॉ. प्रिया मोहोड, डॉ. प्रीती वर्मा, डॉ. प्रांजली जोशी, डॉ. वैशाली टेंभे, डॉ. दिपाली कपूर, डॉ. शीतल चौधरी, डॉ. प्रज्ञा घाटोळ, डॉ. शीतल आचार्य. डॉ. स्मिता पोकळे, डॉ. स्नेहा पिंजानी. शिबिराला सफल करण्यासाठी संस्थेचे अध्यक्ष संजय दिवे, सचिव अस्मिता दिवे, व अनेक कार्यकर्त्यानी सहकार्य केले अनिकेत व अधिनी शेंडे, भूषण अंभोरे, आकाश पवार, स्वप्नील व आरती वावरे, छाया लोखंडे, किशोर व भावना आत्राम, समीक्षा व प्रणाली खटे, आराधना शिंदे. सागर व प्रिया थोरात, शेखर गेडाम, उषाताई दहेकर, गौरव आत्राम, पंडित व गजानन देवकर. शेंडे व इतर अनेकांनी श्रम केले. असे शिबीर भविष्यात पुन्हा आयोजित करू असे संस्थेचे अध्यक्ष संजय दिवे ह्यांनी सांगितले.

कविकुलगुरू कालिदास विरचित

रघुवंशम्

विद्यावाचस्पती
प्रा. स्वानंद गजानन पुंड
९८२२६४४६११

८७) सर्ग १ श्लोक ८७

अदूरवर्तिनीं सिद्धिं राजन्विगणयात्मनः ॥
उपस्थितेयं कल्याणी नाम्नि कीर्तित एव यत् ॥ ८७ ॥

हे राजन् ! तुझी सिद्धी समीप आहे असे समज कारण नाव घेताच ही कल्याणी उपस्थित झाली आहे.

किती सुंदर शब्दात महर्षी राजाला आश्वस्त करीत आहेत. हे राजा आत्मनः म्हणजे स्वतःच्या, सिद्धी अर्थात अपेक्षित कार्यातील यश आता अदूरवर्ती आहे. दूरवर्ती अर्थात फार लांब वर विद्यमान असणारे. अर्थात हाती न लागणारे .आटोक्यात न येणारे. त्याला विरुद्धार्थी अ उपसर्ग लावला. अर्थात आता ते लांब नाही. जवळच आहे. लवकरच तुला तुझ्या इच्छित कार्यात यश प्राप्त होणार आहे.

त्या यशाच्या प्राप्तीची खात्री आहे देवी नंदिनीचे आगमन. तिच्यासाठी महाकवींनी शब्द वापरला कल्याणी. अर्थात प्रत्येकाचे कल्याण करणारी. इच्छित कामना पूर्ण करणारी. अपेक्षित आनंद प्रदान करणारी.

नाव घेताच या अर्थाने महाकवींनी शब्द वापरला कीर्तित. अर्थात तिची कीर्ती गाताच. कोणी आपले नाव घेतले तर त्यासोबत कीर्तीचे गुणगानच असावे. तरच आपले नाव निघावे ही महाकवींची भूमिका.

मतदान आणि तरुण वर्ग

अमरावती दि. १२: बालशिक्षण मंडळाद्वारे संचालित आदर्श पूर्व माध्यमिक व माध्यमिक शाळेमध्ये आज दिनांक ९ मार्च २०२४ शनिवार रोजी 'मतदान व तरुण वर्ग' या विषयावर वक्तृत्व स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले. आजच्या कार्यक्रमाला शिक्षणाधिकारी माननीय प्रकाश मेश्राम सर, केंद्रप्रमुख अनिलकर सर, केंद्र निरीक्षक माननीय पखाले सर, बाल शिक्षण मंडळाच्या अध्यक्षा सध्या मराठे तसेच आदर्श पूर्व माध्यमिक व माध्यमिक शाळेच्या मुख्याध्यापिका स्वामिनी आळशी मॅडम उपस्थित होत्या. मान्यवरांच्या हस्ते दीप प्रज्वलन व सरस्वतीच्या प्रतिमापूजनाने कार्यक्रमाची सुरुवात झाली.

स्पर्धेमधील सर्व विद्यार्थी वर्ग ८ वी तील अनुष्का सुर्वे, गौरी रीठे व ऋतुजा मुसळे तर वर्ग ९ चे युवराज राठोड, यश मोहोड आणि लतिका चौधरी या विद्यार्थ्यांनी अल्पशा वेळेत तयारी करून दिलेल्या विषयावर अतिशय सुंदर पद्धतीने आपले विचार व्यक्त केले. भारतातील सर्वात मोठी लोकशाही ,किती टक्के युवक मतदान करतात, मतदानामुळे आजचा युवा गावापासून तर शहरापर्यंत मोठा बदल घडवून आणू शकतो, भारतातील १८ वर्षे पूर्ण झालेल्या प्रत्येक तरुणांनी आपली नोंदणी करून मतदान कराणे देशासाठी गरजेचे आहे असे वेगवेगळे विचार विद्यार्थ्यांनी आपल्या वक्तृत्वातून मांडले.

आजच्या कार्यक्रमाला लाभलेले मान्यवर शिक्षणाधिकारी प्रकाश मेश्राम सर, माननीय केंद्रप्रमुख अनिलकर सर, केंद्र निरीक्षक पखाले सर यांनी विद्यार्थ्यांना मतदान संदर्भात उद्बोधन पर मार्गदर्शन केले. बालशिक्षण मंडळाच्या अध्यक्षा संध्या मराठे यांनीही विद्यार्थ्यांना मौलिक मार्गदर्शन केले .आजच्या वक्तृत्व स्पर्धेत वर्ग ९ वी चा युवराज राठोड याने प्रथम क्रमांक पटकावला तर वर्ग ८ वी चा ऋतुज मुसळे याने द्वितीय क्रमांक पटकावला. वर्ग ९ वी ची लतिका चौधरी हीने तिसरा क्रमांक पटकावला. आजच्या स्पर्धेतील सर्व विद्यार्थ्यांना पदक व प्रमाणपत्र देऊन मान्यवरांच्या हस्ते सन्मानित करण्यात आले. आजच्या कार्यक्रमाचे वर्ग ९ वी चा आदिनाथ घोडेगावकर याने अतिशय सुंदर संचलन केले तर वर्ग ८ वी च्या मयूर गोटेफोडे याने अतिशय सुंदर शब्दात आभार प्रदर्शन केले. आजच्या कार्यक्रमाला शाळेतील सर्व शिक्षक उमा पुंडलिक, कुमारी पल्लवी पुरी, कुमारी शीतल गंजीवाले, कुमारी कोमल लेव्हरकर, सौ रोहिणी मुनीश्वर श्री वैभव बपोरिकर व इतर शिक्षकेतर कर्मचारी उपस्थित होते.

'पुरूषसुक्त का वैज्ञानिक भाष्य' अभिप्राय

'पूरुषसुक्त का वैज्ञानिक भाष्य' या हिंदी भाषेतील लिहीलेल्या पूस्तकाचे भाष्यकार आहेत पं. सत्यवीर शास्त्री साहित्याचार्य साहित्यरत्न इ. अनेक उपाधि व पुरस्काराने विभूषित असलेले शास्त्रीजी है वेदविद्येत पारंगत आहेत. त्यांचे आराध्य दैवत आर्यसमाजाचे संस्थापक वेदांचे प्रकांड पंडित, सत्याचे कट्टर संशोधक स्वामी दयानन्द स्वामीजींच्या तत्वज्ञानाचा त्यांच्याबर जबरदस्त प्रभाव आहे. पुस्तक वाचतांना हे कळते. वेद हा आपला सर्वात प्राचीन ग्रंथ ऋग्वेद हा पहिला ग्रंथ. यातील मंत्रांना ऋचा म्हणतात. ऋचांची संख्या दहा हजार पाचशे बावन, दहा मंडले व १०२८ सूक्ते आहेत पुरूष सूक्ते हे दहाव्या मंडलातील ९० वे सूक्त आहे. अग्री ऋग्वेदाचे ऋषी आहेत. ऋषी दयानन्द म्हणतात की ऋषय मंत्र द्रष्टार:' म्हणजे ऋषींना मंत्राच्या अर्थाचा साक्षात्कार झालेला आहे त्या त्या ऋषीचे नाव त्या त्या मंत्रावर आहे ऋषींनी साक्षाकृत असे जे सत्य जनतेला सांगीतले त्याची सत्यता आधुनिक विज्ञान बुद्धी व तर्काच्या कसोटीवर पारखून घेत असते.

शास्त्रीजींनी या पुस्तकात वैज्ञानिक दृष्टिकोनातून भाष्य केले आहे. आधुनिक विज्ञान या वेदमंत्रातील सत्याकडे कोणत्या दृष्टीकोनातून पाहते. त्यांना तो अर्थ संमत आहे का ? असल्यास अशा प्रकारे याचे दिग्दर्शन करणे हाच या पुस्तकाचा उद्देश आहे. सकारात्मक दृष्टीने वैदिक शास्त्र व विज्ञानाला व उलगडलेले सत्य यांचा समन्वय करण्याचा त्यांचा प्रयत्न आहे.

पूरुषसुक्त याला सृष्टीउत्पत्ती सुक्त म्हणतात कारण यात सृष्टी निर्मीतीची प्रक्रीया ऐतरेय उपनिषदातही जशी आहे तशीच दिलेली आहे. त्यांच्या लेखनाला स्वामी दयानंद यांच्या विचाराचे अधिष्ठान आहे. त्यामुळे त्यात आत्मविश्वास व प्रामाणिकपणा आहे.

स्वामीजींनी सत्यशोधन व सत्याचा प्रचार यासाठी अपरीभीत कष्ट सहन केले व शेवटी आपल्या प्राणाची आहूतीही याच कार्यासाठी दिली. काही पुस्तकात नाडी चक्राचे वर्णन त्यांनी वाचले. पण त्यातील सत्याविषयी संदेह निर्माण झाल्यामुळे यातील सत्य शोधण्यास ते उत्सुक होते. दैवयोगाने हिमालयाच्या परिसरात भ्रमण करीत असता गंगेच्या प्रवाहातून एक शव वाहत येताना त्यांना दिसले त्यांनी गंगेत उडी घेतली व प्रेत किनाऱ्यावर आणले व त्याचे सुरीने अंग प्रत्यंग चिरून पाहिले. तेव्हा ग्रंथातील उल्लेखात व प्रत्यक्ष वर्णनात विसंगती आढळताच त्यांनी ते ग्रंथ प्रेतासह नदोते फेकल्याची घटना महा कवी मेदाव्रत वर्णन करतात.

लेखकाने पूरुषसुक्तावर स्वामी दयानंदप्रमाणे इतरही संशोधकांच्या लेखनाचा आढावा घेतला आहे. पुस्तकात वेदाचे प्रकांड विद्वान संस्कृतज्ञ सायनाचार्य महौधराचार्य उबटाचार्य प्रो मोक्षभूलर तसेच काही भारताचार्यांनी इतिहासपुराणाच्या आधारावर पुरुसुक्ताचा अर्थ लावला आहे. या पुस्तकात विषयाची मांडणी करताना पहिल्या चार मंत्रामध्ये पुरुष वर्णन आहे.त्याचा आकार स्वरूप याविषयी पाचव्या मंत्रापासून चौदाव्या मंत्रापर्यंत सृष्टीउत्पत्तीची क्रमशः माहिती पंधराव्या व सोळाव्या मंत्रात समारोप प्रथम मूळसुक्त व नंतर अन्वये, नंतर शब्दार्थ समास वापरून शब्दार्थ विस्ताराने उलगडून दाखविला आहे. अत्यंत सोप्या शब्दात विवेचन आहे. छायाचित्रे आहेत. पहिले 'नासा'ने जेम्स वेब टेलिस्कोपने काढलेले प्राचीन आकाशगंगेचे दूसरे ब्रम्हांडाची भव्यता दर्शविणारे सर्वात मोठे, तिसरे कृष्ण- विवराचे, चवथे स्त्रीपुरुष संभोगाशिवाय जन्मलेल्या बालकांचे तसेच तक्ता पण आहे. त्यांत प्राण्यांच्या नावासह ते एका मिनिटात किती श्वास घेतात व त्यांची आयुष्यमर्यादा किती ? त्यात मनुष्याचाही समावेश आहे. त्यामुळे ज्ञानाबरोबर मनोरंजन देखील होते. या अनुषंगाने व विषय मांडणीच्या क्रमाने पुढील वर्णन संक्षीप्त स्वरूपात करीत आहे. मूळ पुस्तकातील पूरूषवर्णन हा पुरुष कसा आहे हे सांगताना वर्णन केले आहे. मानवाच्या अपेक्षेने कितीतरी मोठा, शक्तिमान सर्व सजीव निर्जीव सृष्टीला अंतरबाहय व्यापून पुन्हा शेष असणारा तोही, पूर्ण स्वरूपात सहस्त्रशीर्ष सहस्त्राक्ष सहस्त्रपात आहेत. हा सहस्त्रशब्द संख्यावाचक नसून आधिक्य दाखवितो हजार म्हणजे शब्दश: एकहजार ही संख्या हा अर्थ न देता खूप जास्त, अधिक असे समजावे उदा. उपनिषदात आनंदाचे स्तर सांगताना शंभर, हजार, अब्ज पट गुणक घेतले. मानवगंधर्व प्रजापती व शेवटी प्रजापतीच्या आनंदाच्या शतपट ब्रम्हानंद असे विधान आहे. परिमाणांच्या अतीत हा इथे अर्थ आहे सर्वांना व्यापून राहिल्यावर दशांगुले उरतो तो ही पूर्ण असे म्हटले आहे. अंगूली शब्द अडूग (शरीर) अन्वय वेदार्थ आहे. पाच स्थूल व पाच सुक्ष्म असे दोन्ही मिळून अंगाचे दहा अवयव आहे. सर्वांना व्यापून हा पुरुष उरतो. दहा'हा अंक परिपूर्णता दाखवितो

उदा- दस दिशा, दशावतार ईत्यादी म्हणजेच तो शेष असला तरी पूर्ण आहे. येथेही दयानंदाचा आध्यात्मिक अर्थ दिला आहे जसे ज्या पूरुषामध्ये असंख्य शिरे डोके पाय आहेत तो हा विराट पूरुष अमर आहे तो विश्व ही आहे.

पृथ्वी प्रथम पाण्याने भरलेली त्या पाण्यातून प्रथम भूमी त्यातून वृक्ष व वनस्पती ई. खगोलीय वैज्ञानिक संशोधंकानी पृथ्वी ची माहीती मिळविली ती अशी- सुमारे साडे चार अब्ज वर्षापूर्वी पृथ्वीचा जन्म झाला. सूर्याचा एक भाग त्याच्यापासून वेगळा झाला. सूर्य आगीचा गोळा आहे. तो कालांतराने थंड झाला व त्याने पृथ्वीचे रूप धारण केले पृथ्वीची लांबी २४९०१ किलोमिटर व्यास १२००० किलोमिटर स्वताभोवती फिरण्याची गती प्रति तास १६६० चोबीस तासात ती स्वत:ची प्रदक्षिणा करते तीच्या गतीनुसार ऋतुवर अवलंबून आहेत. सूर्य पृथ्वीपेक्षा ९३ लाख पटीने मोठा आहे. जेवढे ब्रम्हांड लोक आहेत. त्यांवर ईश्वराने एकावर एक असे सात आवरण (परिधी) बनविलेल्या या सात परिधीचे विस्तृत वर्णन आहे. ऋषीदयानंद सात परीधी मानतात ते वैज्ञानिक आहेत.

समारोप करतांना लेखक म्हणतात विश्वाची निमीर्ती ईश्वराने जेवढे जिव आहेत त्यांना त्यांचे कर्म फळ भोगण्यासाठी केली. चेतन व नित्या आहेत. कर्म फळ भोगण्यासाठी शरीराची आवश्यकता आहे त्यामूळे पूरुषसुक्तातल्या पाचव्या मंत्रात स्पष्ट केले की परमात्म्यापासून विराट त्या पासून सुर्य, पृथ्वी वरील प्राणी मात्र यांचे शरीरही उत्पन्न केले हे लेखकाचे चिंतन आहे.

वैज्ञानिकांचा शोध चालूच आहे व चालू राहणार आहे. ब्रहानंडात किती ग्रह किती तारे? किती सूर्य किती आकाशगंगा किती निहारिका हे मोजता येणे असंभव आहे. वेदाने तर म्हटले आहे की हा विराट पुरुष म्हणजेच विश्व अनन्त आहे. ज्या वस्तुला आकार आहे त्यांची लांबी-रुंदी, वजन समजू शकते. पण हवा, पाणी अग्री आकाश यांचे माप कसे काय घेता येईल. ज्या पूरुषांने हे सर्व व्यापले आहे तो तर निराकार आहे त्याचे परिमाण किती हे कसे कळणार? याचे ज्ञान उपलब्ध नाही. पण विज्ञान इथे थांबत नाही त्याचा प्रयत्न चालूच राहणार चंद्रयान ३ सौरयान यांचे प्रक्षेपण एवढेच नव्हे तर चंद्रावर पुढे जर वस्ती झाली तर Flat चे Advance booking या वल्गना मानव करीत आहे. लेखकाने संशोधन करून वेदोक्त सत्य व विज्ञानाने आजच्या क्षणापर्यंत उलगडलेली रहस्ये यांचा समन्वय करण्याचा स्तूत्य व प्रमाणीत प्रयत्न केला आहे. प्रबोधन व मनोरंजन ही दोन्ही उद्दिष्ट यातून साध्य होतील असे हे 'पुरूसुक्त भाष्य' पूस्तक संग्राह्य आहे यापुढे देखील अशीच साहित्यसेवा आपणाकडून घडत राहो यासाठी आपणास परमेश्वराने निरामय दीर्घायुष्य दयावे ही त्या ईश्वरचरणी प्रार्थना.

● डॉ.माणिक पाटील
माजी प्राचार्य कन्या महाविद्यालय, अमरावती